

דף יח.

עין משפט א.

חור"מ סימן ע סעיף א

א. אסור להלוות ק בלא עדים, ר אפי' לתלמיד חכם אלא אם הלוהו על המשכון, והמלוה בשטר ש משובח יותר.

ב. המלוה את חברו בעדים, ת בלא קנין ובלא שטר אין צריך לפורעו בעדים אלא נאמן בשבועת היסת לומר לו א פרעתיך.

עין משפט ב.

חור"מ סימן עה סעיף ג

ג. ד. אם לא קדמה תביעה אלא הוא בעצמו אמר מנה היה לאביך ב ביד

ק. והמלוה בלא עדים עובר משום לפני עיוור וגורם קללה לעצמו. והוא ממציא ע"ה והקללה שחביריו של המלוה יאמרו שתובע מה שאינו חייב לו ויקללוהו. סמ"ע ס"ק א' וש"ך.

ר. והגם שת"ח מסתמא לא יכפור מ"מ חוששין שמא מחמת טרדת לימודו ישכח כ"כ בסמ"ע ס"ק ב'.

ש. לפי שנזכר בו סכום ההלוואה משא"כ במשכון, וא"כ ה"ה לכתב יד, ובמהרשד"ם כתב דוקא שטר ולא כתב יד, כ"כ הש"ך בס"ק ב'. ולפ"ז מה שסומכים היום לכתוב בכת"י ולפעמים גם בלי זה צ"ל אולי שהמלוה גומר בדעתו שאם יכפור לו הוא מוחל לו על ההלוואה ולא יהיה לו עליו שום תרעומת כלל. אולם בשו"ת יבי"א ח"ז חור"מ סי' ז' כתב שמה שנהגו להלוות כסף לחבריהם בלא עדים אין להם על מה שיסמוכו עיי"ש.

ת. דאם קיבל בקנין הוי כשטר דכל קנין לכתיבה עומד ואינו יכול לטעון פרעתי אלא בעדים. כ"כ הב"י בשם התרומות, והמרדכי בפ"ק דכתובות, וי"ח דנאמן לומר פרעתי גם בקנין בלא שטר. והש"ך פסק כדעת המחבר דאינו נאמן לומר פרעתי נגד עדי קנין.

א. והוא משבועות מ"א ע"ב ובתרא ק"ע ע"א, וכך פסקו התוס' שם והרי"ף והרא"ש, והרמב"ם בריש פ' י"א.

וכל מקום שנאמן לומר פרעתי נאמן לומר מחלת לי, אע"פ שהמחילה טענה גרועה היא, כ"כ המרדכי בפ' השותפין והרמ"א.

ב. שבועות מ' ע"ב וגם לשון חכמים כן הוא מודה במקצת הטענה, ומש"כ לאביך ה"ה אמר כן לחבירו אלא אורחא דמילתא נקט סמ"ע ס"ק ח'.

את הספרים של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל,
ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477

ונתתי לו חמשים ונשאר לו חמשים פטור אפי' משבועת היסט^א.

עין משפט ג.

ח"מ סימן צו סעיף א

א. אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן^ד בין שבא בטענת עצמו או של אביו^ה, לפי שהמקצת שהודה בו לקטן אינו אלא כמשיב אבדה^י, וכן אם כפר בכל, ובא עד אחד והעיד לקטן אין הנתבע נשבע^ז דהגם שיש עד אחד אין כאן תובע, שתביעת הקטן אינה תביעה גמורה.

הגה: וי"א^ח שצריך לישבע אם יש עד אחד.

א. ב. שמר לקטן וטען שאבד החפץ, הרי זה נשבע שבועת השומרים לפי שאינו נשבע מחמת הטענה^ט.

ג. הטעם כתב הסמ"ע בס"ק ח' דהוי כמשיב אבדה, דפטור משבועה. וכתב הש"ך בס"ק ט' דרק לשבועה דאורייתא בעינן שתקדים תביעה להודאה אבל בשבועת היסט אפי' לא קדמה תביעה חייב בהיסת, כיון שטוען שאני חייב לך כך וכך והשני טוען גם אני ידעתי ודעתי היה לתבוע אותך חייב היסט לכו"ע. נתיבות ס"ק ז' בחידושים. ואם השיב אני לא הייתי זוכר אחרי שחבירו הודה לו פטור אף מהיסת.

ד. רמב"ם פ"ה מטוען הלכה ט' ממשנה שבועות ל"ח ע"ב. וחרש, פירש רש"י כגון שטענו ברמיזה שחרש שדיברו בו חכמים אינו שומע ואינו מדבר.

ה. דין זה מוסכם ברוב הפוסקים כיון שאין תביעתו תביעה גמורה.

ו. אע"ג שנתבאר בס"י ע"ה דבמודה במקצת לא אומרים בו שיהיה נאמן במיגו שאם היה רוצה היה כופר בכל, משום דאינו יכול להעזי פניו הנ"מ בגדול, אבל בקטן ובפרט הקטן שבא בטענת אביו היה יכול להעזי, סמ"ע ס"ק ב'.

ז. רמב"ם שם בשם רבו הר"י מיגש ורוב הפוסקים. ועיין בט"ז מה שהעיר דבסי' ע"ה פסק המחבר דנשבע בטענת שמא כשיש עד אחד וכתב הב"י דכאן גרע טפי בתביעת קטן.

ח. מרדכי פ' שבועת הדיינים ותוס' סנהדרין ס"ח ע"ב ד"ה קטן. וכתב באו"ת דכן עיקר. נתיבות ס"ק ב'.

ט. רמב"ם שם וכן בהלכות שכירות פ"ב הלכה ז' והטעם דשבועת שומרים אינה בטענת ודאי אף בגדול רק על ספק משביעים אותו שנאבד מידו בלא פשיעה וא"כ אין הבדל בין קטן או גדול התובע. ומה שכתוב בפסוק "ואיש" כי יתן לא בא למעט קטן אלא ממעט טענת ודאי ויש לו עד אחד.

את הספרים של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל,
ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477

הגה: וי"א דאין נשבעין לקטן שבועת השומרים^י שהיא שבועת התורה, ואע"פ שתבעו הקטן כשהוא גדול^כ רק שהנתינה לשמירה היתה כשהיה קטן^ל וכן נראה עיקר.

א ג. הודה שהיה אפטרופוס של הקטן או שותפו, יעמידו בי"ד אפטרופוס לקטן וישבע השותף^מ וכיוצא בו בטענת שמא.

דף יח:

עין משפט א.ב.ג. חו"מ סימן מו סעיף לו

מ. שנים שהיו חתומין על השטר^י ומתו, ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר, ובאו שניים ואמרו כתב ידם הוא זה אבל קטנים היו או פסולין

י. טור בשם הרמב"ן בשבועות מ"ב ע"ב והרא"ש שם והראב"ד בהשגות. וכתב הר"ן בשם הרשב"א דאינו מתחייב אפי' פשע בודאי, שכיון שפטרנו תורה אפי' מדין פשיעה פטרה אותו, והביא ראיה מהחובל, והש"ך דחה הראיה והעלה דאם ידוע שפשע או שהוא מודה שפשע לקטן חייב, ש"ך ס"ק ב'. ובפרט לדעת הרמב"ם בפ"ב משכירות הלכה ג' ומובא בס' ס"ו סעיף מ' דחייב בפשיעה הכא נמי חייב.

כ. עיין בסמ"ע ס"ק ו' דה"ה כשתבעו כשהוא קטן והנתינה היתה בגדלות כגון שהפקידו אביו, אבל הש"ך בס"ק ג' כתב דבכה"ג שתבעו על מה שהפקידו אביו נשבעין וכן עיקר.

ל. דכתיב כי יתן "איש" בשעת הנתינה בעינין שיהיה איש. וכן במסרו אביו והיורש הקטן תבעו פטור, אבל אם לא תבעו אלא אחרי שהגדיל מחייבו שבועה סמ"ע ס"ק א', אבל דעת התוס' בקמא ק"ו ע"ב דפטור במיגו שהחזרתי כשהיית קטן דלא הוי העזה, נתיבות ס"ק א' בחידושים.

מ. המחבר לשיטתו בסי' צ"ג סעיף ב' דלא אומרים מיגו לאיפטורי משבועה, והטור כתב כאן דפטור אם אין עדים שהיה שותפו מכח המיגו, סמ"ע ס"ק ז'.

נ. ה"ה הלכו להם למדינת הים, ובמקרים אלו א"א לפוסלן שלא בפניהם וע"כ אם כתב ידם יוצא ממקום אחר אינם נאמנים. אבל אם האחרונים הזימו הראשונים אפי' שכבר מתו שלא בפניהם השטר פסול, גם בכת"י יוצא ממקום אחר, הגם שלשאר העדויות לא נפסלים עד שיזימו אותם בפניהם דוקא, והש"ך הכריע בס"ק ק"ב דאפי' מתו נאמנים האחרונים לפוסלם בגזלנות. נתיבות ס"ק נ"ג.

את הספרים של הרב מ. אלחנן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477

היו ^ס הרי אלו נאמנים וקורעים השטר.

ובלא מתו ובאים שנים אחרים לפוסלן הרי אלו נאמנים והשטר פסול ^ע אפי' כתב ידם יוצא ממקום אחר.

מא. ^{לז} עדים ^פ שאין כתב ידם יוצא ממקום אחר, ואמרו זה כתב ידינו ^ז ובתוך כדי דיבור אמרו אנוסים היינו מחמת נפשות, או קטנים היינו, ^ק או פסולי עדות היינו מחמת קורבה ונתרחקנו, או שמסר מודעה בפנינו, או תנאי היה בדבר ^י ולא ראינו שנתקיים תנאי זה, הרי אלו נאמנים, ואפי' עד אחד מהם אומר תנאי היה ולא נתקיים התנאי והשני אומר ^ש שלא היה תנאי הרי זה שאומר תנאי היה נאמן ^ת דאין כאן אלא

ס. דהפה שאסר הוא הפה שהתיר, ונאמנים במיגו. סמ"ע ס"ק צ"א. ובעינן שאמרו זה תוכ"ד שאז נאמנים מכח מיגו דשתקי, ומיגו זה שהיו שותקים אמרינן אפי' בשניים, נתיבות ס"ק נ"א. וקורעים השטר, ולא מהני תפיסה ש"ך ס"ק צ"ח.

ע. ר"ן בשם י"א וטור בשם התוס', וי"ח ומכשירים בכתב ידם יוצא ממקום אחר גם בלא מתו הטור בשם הרא"ש, והיינו שלא קורעין אותו אבל גם לא מגבין בו, והש"ך כתב דהעיקר כדעה ראשונה שגם השטר נפסל.

פ. משנה כתובות י"ח ע"ב ואוקימתא דרמי בר חמא שם.

צ. כ"כ התוס' שם ור"ן.

ק. ולא עושים עצמם רשעים בזה דומיא דשטר אמנה ששם בשטר אמנה עבר על איסור לאדם שישא שטר אמנה בתוך ביתו, משום "אל תשכן באהליך עולה", אבל כאן אנו אומרים שהענין אמת שהלוהו ואפי' שגורמין לטרוף ממשעבדי שלא כדין מ"מ אין זה מעשה רשע כיון שהלוהו באמת. כ"כ בסמ"ע ס"ק ק'. והט"ז כתב דמ"מ רשע הוי כמבואר בריש סי' ל"ז דאפי' אם הוא אמת אין להעיד עם רשע ע"ש שתיירן.

ר. דוקא תנאי שהוא בקום ועשה שעל בעל התנאי להביא ראייה שקיימו, אבל תנאי שהוא בשב ואל תעשה הרי הוא בחזקת שלא עשה עד שיביא ראייה שעבר על תנאו ועשה, ועקר תנאו בדידים כ"כ הר"ן והמחבר בסי' רמ"א סעיף י'.

וכתב הנתיבות ס"ק נ"ז ודוקא בתנאי דלהבא אבל בתנאי דלעבר, לעולם צריך המלוה לברר שנתקיים התנאי אפי' שהוא בשב ואל תעשה.

ש. פירוש לא שמעתי אם היה תנאי, אבל אם אומר ודאי לא היה בו תנאי, אחד מהם שקרן והו"ל עד אחד בהכחשה ואינו כלום, כ"פ הב"י בבד"ה בשם הריטב"א.

ת. ואין כאן אלא שבועת היסת כיון שיש לו ללוה עד המסייע ג"כ, נתיבות ס"ק נ"ח.

עד אחד.

לז מ.ב. העדים נאמנים ^א לפרש השטר בכל דבר שאין סותרים דבריהם. כגון אם כתוב בשטר דלא הוי שיוור בשטר זה, יכולים לפרש שלא היה שיוור בגוף המכר אבל תנאי היה.

לז מ.ג. עדים אפי' שאין כתב ידם יוצא ממקום אחר, ואמרו זה כתב ידינו אבל אנוסים היינו מחמת ממוץ, או פסולי עדות היינו מחמת עבירה, ואפי' אמרו שעשו תשובה, או שטר ^ב אמנה שלא לזה כלום אלא כתבו ומסרו למלוה והאמינו שאם יצטרך ללוות ילוה, בכל ^ג אלו אינם נאמנים לבטל השטר ^ד אבל לגבי עצמם נאמנים וחייבים לשלם ללוה ההפסד שבא לו מכח חתימתם.

לז מ.ד. עדים שכתב ידם יוצא ממקום אחר, או שיש עדים שזה כתב ידם,

א. נ"י בפ' מי שמת. ואפי' כתב ידם יוצא ממקום אחר יכולים לפרש פירוש ואף שהוא דחוק נאמנים.

ב. שלא ניתן לכתוב שעושים עצמם רשעים משום אל תשכן עולה. וכתב הנ"י דמעשים בכל יום שנוטלים קנין ומאמינו על המעות שאין האיסור רק לעשות שטר, נתיבות ס"ק ס'.

ואם אמרו שבשעה שחתמו לא ידעו שהיה אמנה ורק אח"כ נתברר להם שהיה אמנה נאמנים, ואפי' כתב ידם יוצא ממקום אחר נאמנים דזה הוי כעדות אחרת, וכמעידין שפרעו או מחלו. נתיבות ס"א.

ג. דאין אדם משים עצמו רשע.

ד. מדינא דגרמי והודאת בע"ד, ועיין בתוס' מציעא דף ג' ע"ב ד"ה מה. ועיין ביבמות מ"ו ע"א נאמן אתה לפסול עצמך ד"ה ואין, וה"ה לחייב עצמו ממוץ. גאון אות צ'.

את הספרים של הרב מ. אלתר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477

אין נאמנים ^ה בשום דבר שיאמרו לבטל השטר, ^ו חוץ מלומר בפנינו מסר מודעה.

ה. אפי' בתנאי אינו נאמן ובסי' פ"ב משמע דבתנאי היה נאמן אפי' כתב ידם יוצא ממקום אחר, וכתב הסמ"ע דבשום דבר כאן, לאו דוקא, דבתנאי נאמנים ומה שבסי' כ"ט מבואר שהעד אינו יכול להוסיף בעדותו תנאי מחלק הסמ"ע דבעדות שבע"פ אינו יכול להוסיף, לא כן בעדות בשטר נאמנים לומר תנאי היה, והש"ך הסיק דאפי' בשטר אינו נאמן לומר תנאי היה וכתב דדוקא בשטרות אבל בגט נאמנים לומר תנאי היה.

ו. רשב"ם בתרא מ"ט ע"א ד"ה ומר, והתוס' כתבו שם דאפי' במודעה אינם נאמנים, והש"ך כתב דשאר פוסקים חולקים על המחבר ואינם נאמנים גם במודעה ע"ש.

את הספרים של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל,
ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477